

Torbjörn Lodén

Inledning

Det är i år sjuttio år sedan Folkrepubliken Kina upprättades, och i våras beslutade vi att Orientaliska studier bör uppmärksamma detta. Det nummer du nu håller i handen är ett resultat av det beslutet.

När vi höll på att bli färdiga med detta nummer kom det sorgliga beskedet att Göran Malmqvists avled den 17 oktober 2019. Göran var med och startade den här tidskriften 1969 och var kanske den som under årens lopp bidragit med flest artiklar till den. Hans sista bidrag skrev han på vår begäran till jubileumsnumret i våras. Det hade rubriken "Översättaren Zhou Shoujuan, 'en sjungande trana bland en flock hönor'". När jag mottog budet om Görans bortgång beslutade jag mig för att försöka teckna hans minne i en artikel i detta nummer. Vi minns med tacksamhet Göran för den roll han under alla år spelade för *Orientaliska studier*.

Det hade varit trevligt att kunna uppmärksamma den kinesiska folkrepublikens sjuttioårsjubileum under mera positiva omständigheter. Under de femtio år jag försökt följa utvecklingen i Kina har enorma förändringar ägt rum. I slutet av 60-talet kunde jag inte föreställa mig en så snabb ekonomisk utveckling som har ägt rum under de senaste decennierna. Särskilt under de senaste fyrtio åren har hundratals miljoner kineser fått uppleva att de fått det väldigt mycket bättre. Materiellt men även kulturellt. När man bedömer Kina utifrån tror jag det är viktigt att inte glömma bort dessa framsteg och att förstå hur positivt det är för många att ha fått vara med om denna utveckling.

Ändå är det så mycket i Kina som inte blivit som man skulle ha önskat. Jag trodde att den ekonomiska utvecklingen och öppningen mot omvärlden skulle leda till att kommunistpartiets styre skulle bli mindre auktoritärt. Men under de senaste åren har det snarare blivit tvärtom. Med alla till buds stående medel slår partiet vakt om sin maktställning. Dessutom tar man högteknologin till hjälp för att bygga ett kontrollsamhälle som världen aldrig tidigare sett någon motsvarighet till. Ett förgivet syfte är att motverka terrorism och terrordåd, och man påminner ofta om terrordåd i västvärlden för att rättfärdiga detta kontrollsamhälle. Men vad händer med den personliga integriteten i det kontrollsamhälle man nu håller på att bygga upp?

Jag hade också hoppats att förhållandena för minoritetsfolken skulle bli bättre, men tvärtom har särskilt villkoren för uigurerna försämrats ytterligare under de senaste åren. I bakgrunden figurerar även här den internationella terrorismen, men den kan på intet sätt rättfärdiga förtrycket av uigurerna.

När jag skriver detta håller Hongkong på att slitas sönder till följd av det folkliga missnöje med myndigheterna i Hongkong och regimen i Peking som tagit sig uttryck i en proteströrelse vars krav myndigheterna inte tycks kunna tillmötesgå.

Två artiklar i detta nummer analyserar Kina politiskt. Sinologen och bankmannen Lars Ellström granskar i sin artikel "Fascism med kinesiska kännetecken – firandet av Folkrepubliken Kinas 60- och 70-årsjubiléer" – det officiella högtidlighållandet av folkrepublikens 60- och 70-årsjubiléer. Han finner i detta firande drag som han betecknar som "fascistiska", om än med kinesiska förtecken.

Forskaren och diplomaten Börje Ljunggren beskriver i sin artikel "Partistaten vid 70 år – styrkan och klådan" vad det betyder att Kina är en "partistat", ett uttryck som blir allt vanligare för att karakterisera den nu sjuttioåriga kinesiska folkrepubliken.

Sinologen, översättaren och diplomaten Britta Kinnemark ger i sitt bidrag "Hågkomster från min studietid i Peking 1973–1976" en sällsynt verklighetsnära skildring av hur livet kunde gestalta sig i Peking under dessa år i den kinesiska huvudstaden.

Historikern Ingemar Ottosson har nyligen gett ut boken *Möten i Monsunen: Sverige och Kina genom tiderna*. Han visar hur bilderna av Kina har växlat likt vindkast under århundradenas lopp. Sinologen Johan Fresk ägnar denna bok en fyllig recension. Själv bidrar Ingemar Ottosson med en artikel om en kinesisk delegation som under ledning av ämbetsmannen Hong Xun besökte Sverige år 1888.

Bilden av Kina är just nu mörk. Men lika lite som Berlinmurens fall innebar en slutgiltig seger för den liberala demokratin eller "historiens slut", för att använda Francis Fukuyamas berömda ord, lika lite representerar dagens kinesiska mörker en slutpunkt. Kina liksom världen i övrigt kommer att fortsätta att förändras.